

В І Д Г У К

на дисертаційну роботу **Махнюк Валентини Михайлівни «Наукове обґрунтування нових гігієнічних підходів до сучасного містобудування в Україні»** представлену на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук за спеціальністю 14.02.01 – “Гігієна та професійна патологія”

Актуальність теми дисертації.

Україна, як сучасна європейська держава, потребує не тільки збереження та розвитку національних традицій і надбань, формування нової генерації з високим потенціалом здоров'я, освіти, культури, національної гідності, але й залучення інноваційного досвіду інших країн світу в усіх сферах розвитку суспільного життя. Важливим економічним важелем будь-якої країни світу є сфера містобудування з її архітектурою, здоров'язберігаючою і ціновою політикою.

Планувальна структура великих міст України формувалась історично і пов'язана із специфікою розбудови їх містоутворюючих галузей господарської діяльності, транспортних зв'язків, інтенсивністю процесів урбанізації. У зв'язку із новітніми змінами у містобудівному і санітарному законодавстві, прийнятими у 2010-2014 рр., і вилученням у держсанепідслужби функцій запобіжного та значним обмеженням змісту поточного нагляду, її установи практично відсторонені від контролю за виконанням рішень генпланів міст, будівництва об'єктів різного призначення, що вносить дисонанс у чинну нормативну базу та унеможливлення її виконання в частині здоров'язберігаючої компоненти.

Дослідження ризику навколишнього середовища для здоров'я населення в динаміці функціонування великих промислових міст з різною містоутворюючою базою і планувальними рішеннями в Україні вкрай обмежені і фрагментарні, що зумовили актуальність вибраної теми дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану 2 НДР ДУ «ІГМЕ ім.О.М.Марзеєва НАМН України»: "Гігієнічна оцінка планувальних рішень міст з різною містоутворюючою базою за станом забруднення навколишнього середовища та ризиком для здоров'я населення" (шифр теми АМН 02.14, номер держреєстрації 0114U001368), "Удосконалення санітарно-гігієнічних підходів до проведення запобіжного державного санітарно-епідеміологічного нагляду за об'єктами містобудування" (шифр теми АМН 14.11, номер держреєстрації 0111U001693), виконаних у 2011-2015 рр., та в рамках угоди з Державним підприємством Український державний науково-дослідний інститут проектування міст «Діпромисто» імені Ю.М.Білоконя про виконання науково-дослідної роботи щодо “Розробки санітарно-епідеміологічної складової у розділах проекту ДБН «Планування та забудова територій»” на заміну ДБН 360-92 «Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень».

Таким чином, тему дисертаційної роботи Махнюк Валентини Михайлівни “Наукове обґрунтування нових гігієнічних підходів до сучасного містобудування в Україні”, безумовно, слід вважати сучасною та надзвичайно

актуальною.

Мета дисертаційної роботи полягала в науковому обґрунтуванні нових гігієнічних принципів до сучасного містобудівного процесу для створення безпечних умов життєдіяльності людини.

Для досягнення цієї мети автором дисертаційної роботи **поставлено і вирішено низку завдань**, кожне з яких є окремим важливим питанням сучасної проблеми гігієни планування населених місць. Ці завдання чітко сформульовані автором у «Вступі» і на них надані відповідні відповіді у «Висновках».

Для досягнення поставлених завдань дисертант вдало використала **широкий спектр методик**, які були направлені на виконання комплексу теоретичних, інструментальних та експериментальних досліджень.

До їх складу входили комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: бібліосемантичні, теоретичні, аналітичні, санітарно-епідеміологічної експертизи, епідеміологічні, соціологічні, анкетування та метод експертних оцінок, методи санітарно-гігієнічного обстеження, інструментальні методи, медико-статистичні. Нарешті для оцінки отриманих даних автором у роботі використані статистичні пакети прикладних програм StatSoft STATISTICA (v.6.0), Excel, для оцінки наявності та сили статистичного зв'язку між ознаками використаний критерій Пірсона (χ^2).

Наукова новизна отриманих результатів.

У дисертаційній роботі вперше на підставі комплексних гігієнічних досліджень науково обґрунтовано елементи інтеграції та імплементації міжнародних вимог до національної нормативної бази з питань містобудування та забезпечення оптимальних умов життєдіяльності людини в сучасних населених пунктах з різною містоутворюючою структурою, розроблені нові гігієнічні підходи до їх реалізації.

Нею внесено суттєве доповнення у теорію профілактичної медицини у сфері гігієни планування населених місць, яке полягає у здійсненні санітарно-епідеміологічної оцінки на основі ризикового підходу відповідності об'єктів містобудування медичним вимогам щодо безпеки для здоров'я людини та створення оптимальних умов життєдіяльності.

Практичне значення отриманих результатів.

За результатами наукових досліджень внесені зміни до законодавчих документів України з питань санітарного і містобудівного напрямів, які ввійшли до змісту національного закону, постанови Верховної Ради України, 2 постанов Кабінету Міністрів України, 5 ДБН, розроблено 3 нові національні ДСанПіНи та 2 зміни до чинних ДСП, видано 9 методичних матеріалів, 2 монографії, які впроваджені у навчальні програми НМУ ім. О.О. Богомольця,

НМАПО ім. П.Л. Шупика та практичну діяльність органів Державної санітарно-епідеміологічної служби України.

За безпосередньої участі автора дисертаційного дослідження вперше створені навчальний план і програма тематичного циклу удосконалення лікарів «Гігієнічні питання будівництва об'єктів містобудування в сучасних умовах», затверджених вченою радою НМАПО імені П.Л. Шупика 19.09.2012 р. та організований відповідний навчальний цикл на базі ДУ «ІГМЕ ім. О.М. Марзеєва НАМНУ» за угодою з НМАПО імені П.Л. Шупика.

Все вище зазначене підтверджено відповідними «Актами впровадження».

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків, і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Положення та висновки дисертації добре аргументовані та підтверджені достатнім обсягом фактичного матеріалу, отриманого автором і обробленого статистично, з використанням сучасних стандартизованих методик. Репрезентативність отриманих здобувачем результатів забезпечена високим науково-методичним рівнем планування та проведення гігієнічних досліджень.

Відповідність дисертації профілю спеціалізованої вченої ради. Дисертація Махнюк В.М. є завершеною працею, в якій вирішено важливе завдання гігієни, а саме: на підставі комплексних гігієнічних досліджень науково обґрунтовано елементи інтеграції та імплементації міжнародних вимог до національної нормативної бази з питань містобудування та забезпечення оптимальних умов життєдіяльності людини в сучасних населених пунктах з різною містоутворюючою структурою, розроблені нові гігієнічні підходи до їх реалізації. Результати цих досліджень мають суттєве значення для гігієнічної науки, санітарно-епідеміологічної практики та органів виконавчої влади різного рівня з метою прийняття управлінських рішень щодо впровадження гігієнічних підходів до планування та забудови міст з багатогалузевим та профілюючим господарським комплексом для створення в безпечних умовах життєдіяльності людини в процесі забудови території сучасних міст. Мета, завдання, методи досліджень, основні результати та висновки дисертації відповідають спеціальності 14.02.01 – гігієна та професійна патологія та профілю спеціалізованої вченої ради Д.26.604.01 ДУ «Інститут гігієни та медичної екології ім. О. М. Марзеєва Національної академії медичних наук України».

Аналіз змісту дисертації.

Дисертаційна робота Махнюк Валентини Михайлівни написана за традиційною схемою на 269 сторінках друкованого тексту, викладена логічно, грамотно, ретельно оформлена, легко читається й сприймається. Проілюстрована 39 таблицями, 19 рисунками та 5 додатками.

Дисертація складається з вступу, 8 розділів власних досліджень, зокрема: огляд літератури, опис обсягу й методів дослідження, сім розділів власних досліджень, аналіз та узагальнення результатів досліджень, висновки та практичні рекомендації. Список літератури складається з 525 літературних джерел, 469 з яких українською та російською мовами, 56 іноземних авторів. Слід зазначити, що літературні джерела, на які автор посилається в роботі, охоплюють усі розглянуті питання й згадуються у відповідних структурних підрозділах дисертації. Всі розділи дисертації написані на достатньо високому науковому й методичному рівні за стилем викладення матеріалу, наведеними табличними та графічними зображеннями цифрового матеріалу. Висновки до роботи витікають із суті проведеного дослідження, викладені чітко й заперечень не викликають.

За своєю структурою, об'ємом виконаних досліджень, сформульованими науковими положеннями, висновками і практичним впровадженням результатів дисертація Махнюк В.М. є завершеною науково-дослідною роботою. Достатній обсяг та різноплановість досліджень стали запорукою успішного вирішення дисертантом поставлених у роботі завдань та досягнення її мети. Виконані дослідження на сьогодні вже частково впроваджені в практику санітарно-епідеміологічної служби та містобудівництва у вигляді 15 нормативно-методичних документів (внесені зміни до 2 національних законів, постанови Верховної Ради України, 2 постанов Кабінету Міністрів України, 5 ДБН, 3 ДСанПіНи та 2 чинних ДСП. Крім цього за участю автора видано 2 монографії та 9 інформаційних листів.

Вступ.

У вступі на сторінках 6-24 представлені дані про актуальність дослідження, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану 2 науково-дослідних робіт у яких автор була виконавцем досліджень. У вступі також висвітлені мета та завдання дослідження, наукова новизна одержаних результатів, їх теоретичне та практичне значення, особистий внесок автора, відомості про апробацію результатів дисертації та публікації. Для досягнення мети дисертаційної роботи автором сформульовано 8 завдань. Завдання адекватні поставленій меті наукової роботи. Вони реалізовані у відповідних розділах дисертаційної роботи. Матеріали вступної частини дисертації оцінюються позитивно.

Аналітичний огляд літератури (розділ І).

У І розділі містяться відомості про наукові роботи, виконані переважно в останні роки, і що стосуються як актуальності так і важливості проблем, пов'язаних із плануванням та забудовою населених місць в умовах трансформаційних перетворень, що відбуваються в Україні в процесі формування її ринкової економіки та євроінтеграції.

Дані літератури щодо сучасних принципів планування та забудови населених місць в Україні та у країнах ближнього зарубіжжя проаналізовано за десятирічний період (з 2005 до 2015 рр). Автор робить узагальнення щодо

недосконалості гігієнічних підходів країн пострадянського простору. Дисертант також описує, що за даними літератури відсутні гігієнічні дослідження, що вирішували б комплексно проблему планування та забудови населених місць з урахуванням імплементації вимог європейського союзу в частині здоров'язберігаючої компоненти. Усього здобувачем використано 525 наукових джерел, переважна більшість яких надруковані вітчизняними дослідниками. Докладне ознайомлення з оглядом літератури та переліком посилань дозволяє констатувати, що дисертант добре володіє сучасною науковою літературою, вміє аналізувати, узагальнювати та робити відповідні логічні припущення й висновки. Проведений аналіз літературних джерел дозволив здобувачеві зробити висновок про актуальність своєї роботи, сформулювати мету та визначити 8 завдань дослідження для її досягнення. Розділ заслуговує позитивної оцінки.

Другий розділ дисертаційного дослідження.

Найбільш характерними рисами 2 розділу дослідження «Організація, програма та основні методи досліджень» є реалізація комплексного підходу до розв'язання висунутої проблеми, обґрунтування програмно-цільової організації наукової роботи, провідними ознаками якої є чітка етапність спостережень, забезпечення їх якісної та кількісної репрезентативності, виділення найбільш доцільних та інформативних методів і методик, до числа яких віднесені: аналітичний, що базувався на системному аналізі чинного національного санітарного і містобудівного законодавства та нормативної бази щодо їх відповідності міжнародним вимогам у сфері планування та забудови населених місць. Для реалізації поставлених у дисертаційній роботі мети і завдань використано комплекс методів дослідження: бібліосемантичні (для аналізу використання нормативно-правового регулювання, наукової літератури у сфері містобудування), теоретичні (ретроспективне використання даних наукових досліджень щодо гігієни планування населених місць), аналітичні (розробки методики гігієнічної оцінки проектів будівництва об'єктів різного призначення); санітарно-епідеміологічної експертизи проектів генпланів міст та їх інтегральної оцінки, проектів санітарно-захисних зон для об'єктів різного класу небезпеки, проектів будівництва житлово-громадських об'єктів; епідеміологічні та медико-статистичні (для вивчення рівнів забруднення навколишнього природного середовища, показників захворюваності населення, оцінок ризику (небезпечних факторів для здоров'я населення, ранжирування території міст з багатогалузевим та профільюючим господарським комплексом за еколого-гігієнічними критеріями); соціологічні: анкетування та метод експертних оцінок (пропозицій фахівців держсанепідслужби щодо удосконалення національної законодавчої бази у сфері планування та забудови населених місць); методи санітарно-гігієнічного обстеження діючих об'єктів забудови; інструментальні методи оцінки умов життєдіяльності населених пунктів. У роботі використані статистичні пакети прикладних програм StatSoft STATISTICA (v.6.0), Excel.

Одержані результати є достовірними внаслідок забезпечення високої

кількісної та якісної репрезентативності досліджень, завдяки застосуванню під час формування груп порівняння поширених у сучасній практиці гігієнічних досліджень методик, які надає можливість одержати адекватні поставленим завданням та валідні у кількісному відношенні результати, а також забезпеченню високої однорідності складу досліджуваних груп. Це положення підтверджується і різнобічністю матеріалів та даних, які вивчались, об'єктивним і різноплановим характером первинних джерел тощо. Під час проведення дисертаційної роботи було вивчено та проаналізовано 112 законодавчих та нормативних документів санітарного та містобудівного законодавства України, в тому числі 24 документи зарубіжних країн, 36 постанов Кабінету Міністрів України, 47 наказів МОЗ, Держсанепдслужби, Мінрегіону України, директив ЄС. Проведено оцінку та узагальнення результатів санітарно-епідеміологічної експертизи проектів будівництва (реконструкції) підприємств різних класів небезпеки з різною потужністю та ефективністю природоохоронних заходів та проектів організації їх санітарно-захисних зон – 130 проектів, 3 проектів генпланів міст. Узагальнено результати 985 інструментальних досліджень та вимірювань.

Слід відмітити, що програма досліджень є логічною та включає послідовні етапи, при впровадженні яких здобувач використовує адекватні, достатні за об'ємом, методи дослідження, практично реалізовує гігієнічні принципи нормативного і дослідницького прогнозування. Розділ оцінюється позитивно.

Третій розділ дисертаційного дослідження.

У третьому розділі дисертаційної роботи «Аналіз відповідності національного санітарного та містобудівного законодавства у сфері планування та забудови населених місць сучасним вимогам» автором викладені результати зробленого нею аналізу національного санітарного та містобудівного законодавства України у сфері планування та забудови населених місць на відповідність останнього сучасним вимогам та висвітлює його недоліки. Як зазначає дисертант відповідно до прийнятих у 2010-2014 рр. містобудівних законів України санітарно-епідеміологічна служба держави фактично усунена від здійснення запобіжного державного санітарно-епідеміологічного нагляду на етапах відведення земельної ділянки під будівництво об'єктів, проектуванням, будівництвом та введенням в експлуатацію об'єктів, будівництво яких завершено.

Дисертант у цьому ж розділі справедливо зазначає, що новоутворена монополія Мінрегіону України реалізує нове містобудівне законодавство без участі Державної санітарно-епідеміологічної служби на етапах запобіжного санітарного нагляду за об'єктами, що проектуються та зводяться на території сучасних міст, зокрема об'єктів будівництва I-III категорій складності. А відсутність медичних висновків щодо безпеки для здоров'я людини при реалізації проектів генпланів міст з різним промисловим комплексом, не

гарантує відсутності забруднення територій потенційно небезпечними для здоров'я населення факторами денатурованого довкілля.

Матеріали розділу заслуговують позитивної оцінки. Позитивно оцінюючи розділ разом з тим хотілось би почути думку автора чи буде проводитись обов'язкова санітарно-епідеміологічна оцінка відведення земельної ділянки, проектування, будівництва та введення в експлуатацію об'єктів з високим ступенем ризику за медичними критеріями (рівнем санітарного та епідемічного благополуччя) до яких віднесені дитячі дошкільні навчальні заклади, загальноосвітні заклади, заклади охорони здоров'я, адже за містобудівною класифікацією ці об'єкти віднесені до III категорії складності і не підлягають обов'язковій державній експертизі?

Четвертий розділ дисертаційного дослідження.

Матеріали розділу четвертого «Гігієнічна оцінка генеральних планів міст з різною місто утворюючою базою» присвячені гігієнічній оцінці вивченню генпланів крупних міст України. Висновки автора за матеріалами розділу переконливі, достатньо ілюстровані рисунками. За результатами гігієнічної оцінки генеральних планів трьох крупних міст Києва, Львова і Черкас автор доводить, що сучасна планувальна організація територій трьох крупних міст мають спільні санітарно-гігієнічні проблеми. Автором проведений аналіз якості повітряного середовища примігстральних територій вулиць загальноміського значення в центральній (старій) частині з 5-ти поверховою житловою забудовою та в нових житлових масивах із будівлями баштового типу на прикладі м. Києва та розроблені гігієнічні рекомендації.

Позитивно оцінюючи розділ, разом з тим хотілось би отримати відповідь на таке запитання. У м. Львові залізничні лінії, потужні автомагістралі, перевантажувальні залізничні станції знаходяться у центральній частині міста на відстані 50, 25, а у непоодиноких випадках і на відстані 10-20 м від існуючої житлової забудови, при цьому створюються рівні шуму у 72-77 дБА. Які гігієнічні рекомендації вами пропонуються для зменшення шуму на при будинковій території та у приміщенні житлових квартир м. Львова?

П'ятий розділ дисертаційного дослідження.

У розділі п'ятому «Оцінка ризику забруднення атмосферного повітря для здоров'я населення у містах з багатогалузевим та профілюючим промисловим комплексом» наведені результати власних досліджень, присвячених визначенню ступеню ризику забруднення атмосферного повітря для здоров'я населення у містах з багатогалузевим та профілюючим промисловим комплексом.

У цьому розділі представлено матеріали з вивчення динаміки забруднення атмосферного повітря у трьох крупних містах України – Києві, Львові та Черкасах за 20-річний період та визначені неканцерогенні та канцерогенні ефекти за 20 років у вказаних містах.

Далі автором проаналізовано дані захворюваності населення у досліджуваних містах у динаміці 3-х років та встановлено, що на всіх досліджуваних територіях перше місце посідають захворювання системи органів дихання, друге місце займають захворювання системи органів кровообігу, третє займають захворювання сечостатевої системи. У м. Києві спостерігається найвищий рівень захворюваності на інфекційні та паразитарні захворювання і травматизм, що пов'язано з високою щільністю населення та інтенсивністю транспортного руху. Захворюваність на новоутворення має тенденцію до зростання в цілому по Україні та у всіх трьох містах. У м. Києві ці показники перевищують загальнодержавні і зростають у динаміці, що автором пояснюється з одного боку – високим рівнем забруднення атмосферного повітря, в тому числі канцерогенними речовинами, з іншого – кращим рівнем діагностики та доступністю до висококваліфікованої медичної допомоги.

Розділ достатньо ілюстрований таблицями і рисунками. Розділ заслуговує позитивної оцінки.

Шостий розділ дисертаційного дослідження.

У розділі шостому «Обґрунтування гігієнічних підходів до планування та забудови територій сучасних населених місць» подано матеріали результатів проведених гігієнічних досліджень щодо оптимізації чинних нормативних СЗЗ для об'єктів різного класу небезпеки залежно від технології виробництва, потужності, впровадження природоохоронних заходів, оцінки ризику для здоров'я на прикладі 130 об'єктів газовидобування, та створено алгоритм їх визначення. Установлено нові диференційовані нормативні СЗЗ, в доповнення до єдиної чинної 1000 м СЗЗ, для газових свердловин: з буровими установками, які працюють на дизельних двигунах – 500 м; з буровими установками, які працюють на електроприводі – 300 м, що включено до санітарної класифікації підприємств ДСП № 173-96 в установленому порядку та впроваджено на місцях.

Дані автора переконливі, ілюстровані результатами експериментальних досліджень автора, представленими в 7 таблицях і заслуговують позитивної оцінки.

Сьомий розділ дисертаційного дослідження.

У розділі сьомому «Експертна оцінка пропозицій щодо удосконалення нормативно-правової бази з питань гігієни планування та забудови населених місць» надані результати власних досліджень автора з удосконалення нормативно-правової бази з питань гігієни планування та забудови населених місць. У цьому ж розділі представлено матеріали з вивчення на підставі системного підходу до аналізу 112 нормативно – правових документів санітарного та містобудівного законодавства України та зарубіжних держав.

Автором розроблені анкети (за 114 позиціями) щодо вдосконалення питань при плануванні та забудові населених місць у сфері: гігієни планування населених місць у Законі України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення»; реалізації санітарно-епідеміологічної

складової у Законі України «Про регулювання містобудівної діяльності»; реалізації санітарно-епідеміологічної складової у Законі України «Про архітектурну діяльність». За методом Фішера нею проведена експертна оцінка розроблених пропозицій щодо удосконалення санітарного та містобудівного законодавства фахівцями Державної санітарно-епідеміологічної служби України. Перевірку гіпотези та ступінь узгодженості думок експертів оцінювався за критерієм Пірсона методом χ^2 . На основі експертної оцінки автором обґрунтовані зміни до санітарного та містобудівного законодавства в частині запровадження обов'язкової санітарно-епідеміологічної оцінки при спорудженні об'єктів з високим та середнім ступенем ризику за медичними критеріями (рівнем санітарного та епідемічного благополуччя) та декларативного принципу із заповненням та поданням гігієнічної декларації при спорудженні об'єктів з низьким ступенем ризику. Розділ ілюстрований таблицями і рисунками. За матеріалами розділу дисертантом опубліковано 8 наукових робіт, 5 з яких надруковані у виданнях, рекомендованих ДАК України. Розділ заслуговує позитивної оцінки.

Восьмий розділ дисертаційного дослідження.

У розділі восьмому «Забезпечення санітарно-епідеміологічної складової у нормуванні планування та забудови територій населених місць України з обґрунтуванням імплементації вимог директив ЄС» подано матеріали результатів вивчення європейського досвіду щодо забезпечення санітарно-епідеміологічної складової у нормуванні планування і забудови територій країн ЄС та обґрунтовано її впровадження при розробці вітчизняних норм у цій сфері.

З урахуванням міжнародного досвіду та вимог директив ЄС, а саме консолідованої версії Регламенту ЄС № 305/2011 Європейського Парламенту і Ради та Директиви 2008/50/ЄС «Про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи», автором імплементовано ризиковий підхід у містобудівну нормативну базу при вирішенні питань будівництва/реконструкції промислових та виробничих об'єктів. Нею обґрунтована зміна до змісту Закону України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення" – нова окрема стаття "Санітарно-епідеміологічний аудит на етапі будівництва та функціонування об'єктів", що заслуговує позитивної оцінки.

Аналіз та узагальнення результатів дисертаційного дослідження.

У розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» автор узагальнює результати виконаної роботи та зазначає, що вирішення завдань, поставлених при виконанні дисертаційної роботи, дозволило досягти поставленої мети. Розділ заслуговує позитивної оцінки.

Висновки дисертаційної роботи.

У висновках дисертаційної роботи автор узагальнює, аналізує і підсумовує, отримані ним результати. Висновки, а їх 10, зроблені в роботі, на є логічним завершенням дисертації. Вони відбивають реалізацію поставлених

завдань, містять найважливіші наукові, теоретичні та практичні результати, отримані автором, ілюстровані цифровим матеріалом. Висновки роботи сформульовано у відповідності з отриманими результатами, оцінюються позитивно.

Практичні рекомендації.

Автором розроблені «Практичні рекомендації» для впровадження на державному та регіональному рівнях. Нею запропоновано, в умовах реформування та оптимізації центральних органів виконавчої влади в Україні, створення нових відомств (агенцій) та служб, яким передані функції запобіжного державного санітарно-епідеміологічного нагляду і які послуговуються нормативною базою Державної санітарно-епідеміологічної служби України з питань санітарного та епідемічного благополуччя населення, започаткувати на рівні центральних органів виконавчої влади, обов'язкове відрахування коштів до спеціального фонду держбюджету із санепід-благополуччя населення на розробку нових та перегляд чинних гігієнічних нормативів з елементами імплементації вимог директив ЄС.

На регіональному рівні створення на регіональному рівні постійно діючих баз передового досвіду для навчання фахівців різних відомств, до компетенції яких входить вирішення питань планування та забудови населених місць, та отримання ними додаткових теоретичних знань з питань гігієни навколишнього середовища та проведення оцінки ризику впливу діючих підприємств на здоров'я населення із залученням науково-педагогічного потенціалу гігієнічних кафедр вишів та інститутів гігієнічного профілю, що надзвичайно актуально та заслуговує позитивної оцінки в сенсі затребуваності кадрового потенціалу фахівців-гігієністів.

Закінчується дисертація даними про реалізацію впроваджень результатів дисертаційної роботи, розробленими та запропонованими автором для впровадження при реалізації державної політики забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення при плануванні та забудові населених місць.

Перелік посилань

У переліку посилань автором представлено список використаних джерел. Наведений список літератури, складений згідно з вимогами.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових і фахових виданнях.

Отримані результати наукових досліджень при виконанні дисертаційної роботи були апробовані на 11 міжнародних наукових конференціях і симпозіумах (м. Кемер, Терція, м. Москва, РФ, м. Мінськ Республіка Беларусь) та 19 всеукраїнських науково-практичних конференціях, круглих столах, симпозіумах державного рівня (м. Київ, м. Одеса, м. Ялта, м. Алушта, м. Щолкіно, АР Крим). За результатами досліджень опубліковано 80 наукових робіт, з яких 29 статей, у тому числі 17 у наукових фахових виданнях України,

7 статей у провідних наукових виданнях іноземних держав та журналах, визначених ДАК України як наукометричні (з них 5 самостійних), 2 монографії, 3 ДСанПіНи, 2 зміни до чинних ДСП та 5 – до ДБН, 51 публікації у матеріалах науково-практичних з'їздів, конференцій, симпозіумів, у тому числі й міжнародних. Матеріали дисертації відображені у 9-и інформаційних листах. Зазначені публікації повною мірою висвітлюють наукові положення та висновки, які сформульовані в дисертації, повнота викладу яких відповідає вимогам ДАК України.

Публікації.

За темою дисертації опубліковано 80 наукових праць, з яких 29 статей, у тому числі 17 у наукових фахових виданнях України, 7 – у фахових виданнях інших держав та наукометричних виданнях України, 51 тез, розроблено та затверджені нові національні 3 ДСанПіНи, внесено 2 зміни до чинних ДСП та 5 – до ДБН, видано 9 інформаційних листів, 2 монографії.

Структура та об'єм дисертації.

Дисертація складається із вступу, восьми розділів, аналізу і узагальнення результатів дослідження, висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота викладена на 269 сторінках комп'ютерної верстки, містить 39 таблиць, 19 рисунків і 5 додатків. Бібліографічний покажчик вміщує 525 літературних джерел, з яких 56 іноземних.

Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації.

Зауважень щодо оформлення дисертаційної роботи та автореферату немає. Структура та зміст автореферату ідентичні тим, що наведені в дисертації. Висновки по дисертації конкретні, відповідають завданням дослідження, відображають усі закономірності, що адекватно впливають з результатів роботи, є цілком логічними, науково обґрунтованими, такими, що мають об'єктивне підґрунтя та носять чітко виражений інформативний характер. Висновки привертають увагу на себе вагомою науковою новизною теоретичною та практичною значимістю для сучасної гігієнічної науки та санітарно-епідеміологічної практики. Отже, дисертаційна робота Махнюк Валентини Михайлівни «Наукове обґрунтування нових гігієнічних підходів до сучасного містобудування в Україні», не зважаючи на висловленні зауваження, що не мають принципового характеру, заслуговує позитивної оцінки.

Висновок. Дисертаційна робота Махнюк Валентини Михайлівни «Наукове обґрунтування нових гігієнічних підходів до сучасного містобудування в Україні» представлена на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук за спеціальністю 14.02.01 – "Гігієна та професійна патологія" є самостійною завершеною працею, в якій на підставі проведення комплексних наукових досліджень, з використанням сучасних методів багатовимірної статистичного аналізу і математичного прогнозування вперше розроблено науково-обґрунтовану цілісну концепцію гігієнічного супроводу планування та забудови населених місць. Результати цих досліджень мають

суттєве значення для гігієнічної науки, санітарно-епідеміологічної практики та містобудування.

За своєю актуальністю, методичним рівнем, науковою новизною, теоретичним узагальненням та практичним значенням, повнотою їх відображення у фахових виданнях, логічністю і обґрунтованістю висновків дисертаційна робота повністю відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук, п.п. 9 та 10 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою КМ України № 567 від 24 липня 2013 р., а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора медичних наук за спеціальністю 14.02.01 – "Гігієна та професійна патологія" (медичні науки).

Офіційний опонент:

професор кафедри гігієни і організації
охорони здоров'я з курсом гігієни праці
та безпеки життєдіяльності Львівського
медичного інституту,
доктор медичних наук, професор

А.К. Маненко

Підпис професора А.К.Маненка засвідчує
Проректор Львівського медичного інституту
з наукової роботи д.м.н., професор

Федоров Ю.В.